

Р.Ж. Базарбекова^{1}, С.А. Нуржанова,¹ Е.Е. Оспанкулов¹*

*¹Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті,
Алматы қ, Қазақстан*

ТАҢДАУ ПӘНДЕРІ АРҚЫЛЫ БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ БАЗАЛЫҚ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Аңдатпа

Соңғы жылдары жастар арасында ұлттық құндылықтардың құнсыздануына байланысты қоғамда алаңдаушылық артып келеді. Дүние жүзіндегі қарқынды өзгерістермен қатар, әлеуметтік азғындықтың күшеюіне байланысты жастардың ұлттық құндылыққа деген көзқарастары мен ұлттық болмысы қайтадан назарға алынып отыр. Студенттердің бойына ұлттық құндылықтарды қалыптастыру және оларды тұлға ретінде қабылдау ЖОО-да білім берумен тығыз байланысты болғандықтан, бүгінгі таңда элективті курс ретінде ұлттық құндылықтарға қатысты пәндер енгізілуде.

Бұл мақалада Абай атындағы ҚазҰПУ-нің бастауыш білім беру кафедрасында «Мобильді білім беру ортасын құру арқылы болашақ бастауыш білім педагогтерін ұлттық құндылыққа баулу» атты жоба аясында бастауыш білім беру бағдарламасына енгізілген «Мобильді білім беру ортасын құру арқылы білім алушыларды ұлттық құндылыққа баулу» курсының негізгі аспектілері мен артықшылықтары зерттеліп, цифрлық ландшафтағы өзектілігі анықталды. Зерттеу жүргізу барысында кешенді теориялық әдістер: салыстыру, саралау, жинақтау, жүйелеу, сараптау әдістері қолданылады.

Мақалада бастауыш білім беру бағдарламасына енгізілген элективті курстың тиімділігі студенттерден алынған сауалнама мен аралық бақылау нәтижелері бойынша анықталып, мобильді технологияларды қолдану білім алушылардың ұлттық құндылықтарға деген қызығушылығын арттырып, олардың оқу мотивациясына, кәсіби құзыреттілігіне айтарлықтай ықпал еткенін байқадық. Таңдау пәнінде ұлттық құндылықтарды дәріптеуге арналған оқыту мазмұнын жақсарту үшін мобильді құрылғылардың тиімділігі зерттеліп, қорытынды жасалды. Зерттеу нәтижелері келешекте білім алушылардың жеке білім траекториясын жасаған кезде осы элективті курсты таңдау арқылы жастар арасында ұлттық құндылықтарға деген қызығушылығын арттыруға септігін тигізеді деп ойдамыз.

Түйін сөздер: құндылық, ұлттық құндылық, мобильді технология, оқыту әдістемелері, оқу бағдарламасы, элективті курс.

Базарбекова Р.Ж.,^{1} Нуржанова С.А.,¹ Оспанкулов Е.Е.¹*

*¹ Казахский национальный педагогический университет имени Абая,
Алматы, Казахстан*

ФОРМИРОВАНИЕ БАЗОВЫХ НАЦИОНАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ ОБУЧАЮЩИХСЯ ЧЕРЕЗ ПРЕДМЕТЫ ПО ВЫБОРУ

Аннотация

В последние годы растет беспокойство в обществе по поводу обесценивания национальных ценностей среди молодежи. Наряду с быстрыми изменениями во всем мире, в связи с усилением социальной безнравственности, вновь принимаются во внимание взгляды и национальная идентичность молодежи на национальную ценность. Поскольку формирование у студентов национальных ценностей и их восприятие как личности тесно связано с образованием в вузе, сегодня в качестве элективного курса внедряются дисциплины, связанные с национальными ценностями.

В данной статье изучены основные аспекты и преимущества курса «обучение обучающихся национальной ценности через создание мобильной образовательной среды», включенного в программу начального образования в рамках проекта «обучение будущих педагогов начального образования национальной ценности через создание мобильной образовательной среды» на кафедре начального образования КазНПУ имени Абая, определена актуальность в цифровом ландшафте.

Вместе с тем, эффективность элективного курса, включенного в программу начального образования, была определена по результатам анкетирования и промежуточного контроля студентов, и мы заметили, что использование мобильных технологий повысило интерес обучающихся к национальным ценностям,

суущественно повлияло на их учебную мотивацию, профессиональную компетентность. Особое внимание было уделено использованию мобильных устройств для улучшения содержания обучения, посвященного популяризации национальных ценностей в факультативе. Изучена эффективность курса, включенного в учебную программу, сделаны выводы. Мы полагаем, что результаты исследования будут способствовать повышению интереса к национальным ценностям среди молодежи через выбор данного элективного курса при разработке индивидуальной образовательной траектории обучающихся в будущем.

Ключевые слова: ценность, национальная ценность, мобильные технологии, методики обучения, учебная программа, элективный курс.

Bazarbekova R.,^{1} Nurzhanova S.,¹ Ospankulov E.¹*

¹ Abai Kazakh National Pedagogical University

Almaty, Kazakhstan

FORMATION OF BASIC NATIONAL VALUES OF STUDENTS THROUGH ELECTIVE SUBJECTS

Abstract

In recent years, there has been growing concern in society about the devaluation of national values among young people. Along with the rapid changes around the world, due to the intensification of social immorality, the views and national identity of young people on national value are being taken into account again. Since the formation of national values among students and their perception as a person is closely related to education at a university, today disciplines related to national values are being introduced as an elective course.

This article examines the main aspects and advantages of the course "teaching students of national value through the creation of a mobile educational environment", included in the primary education program within the framework of the project "training future teachers of primary education of national value through the creation of a mobile educational environment" at the Department of Primary Education of Abai KazNPU, determines the relevance in the digital landscape.

At the same time, the effectiveness of the elective course included in the primary education program was determined based on the results of a questionnaire and intermediate control of students, and we noticed that the use of mobile technologies increased students' interest in national values, significantly influenced their educational motivation and professional competence. Special attention was paid to the use of mobile devices to improve the content of education dedicated to the popularization of national values in the elective. The effectiveness of the course included in the curriculum has been studied, and conclusions have been drawn.

Keywords: value, national value, mobile technologies, teaching methods, curriculum, elective course.

Негізгі ережелер. Халық арасында отансүйгіштік, азаматтық, адамгершілік, мәдени, этикалық және жалпыадамзаттық қасиеттерді дамытпай, нағыз өркениетті қоғамның дамуы мүмкін емес екені заңдылық. Жастарды өз халқының мәдени дәстүрінде тәрбиелеу қоғамның әрбір мүшесінің белгілі бір ұлттық дүниетанымын қалыптастырады. Ұлттық дүниетаным әрбір адамға өз ата-бабаларының жинақталған игіліктерін пайдалана отырып, табиғи-географиялық және арнайы белгіленген әлеуметтік жағдайларда өмір сүруіне мүмкіндік береді.

Еліміздегі білім мен тәрбие жүйесінің ерекшелігі – халқымыздың рухани-педагогикалық мұрасын кеңінен пайдалану, ата-баба еңбектерінің тәлім-тәрбиелік аспектілерін зерделеу және оларды жас ұрпақтың санасына сіңіру. Сондықтан елдің болашағы жастардың әлеуетін жан-жақты дамытып, оны жетілдіруге тікелей байланысты, яғни олардың рухани және интеллектуалдық қасиеттерін қалыптастыру, ұлттық құндылықтарды бойына сіңіру бүгінгі күннің басым міндеттері болып табылады.

Кіріспе. Ұлттық құндылықтар адамның жеке және әлеуметтік болмысын қалыптастыруға ықпал етіп, мәдени және идентификациялық дамуының негізі болып табылады. Сондықтан қазіргі кезде орта білім беретін мектептерде де, университет қабырғасында да білім алушылардың адамгершілік, рухани және әлеуметтік-мәдени өмірін ұлттық мазмұнда қалыптастыруға ерекше назар аударылып отыр. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың Ұлттық құрылтайдың I отырысында сөйлеген сөзінде: «Қазір – интернет дәуірі. Жастар өзіне қажет мәліметті ғаламтордан алады. Дәстүрлі ақпарат құралдарымен қатар, әлеуметтік

желіге баса мән беру қажет. Жаңғырудың маңызын ұрпақ санасына сіңіру үшін жаңа тәсілдерді қолдану керек» деп жастарға ұлттық сана-сезімді қалыптастыруға айрықша мән беру қажет деп санайды [1].

Ұлттық ой-сана туралы ғалым А.Қасабек «Ұлттық руханияттың рухани болмысы» мақаласында «...қазақ халқының тоқыраған философиялық және тарихи құндылықтарын терең зерттеу, олардың ішкі мәнін анықтау, даму бағыттарын зерделеу біздің алдымызда тұрған басты мәселелердің бірі» деген болатын [2].

Ұлттық құндылық мәселелерін зерттеген К.Д. Бұзаубақова [3], А.С. Амирова [4], А.Е. Жұмабаева, С.А. Нұржанова, Р.Ж. Базарбекова, Ж.Жұмабаеваның мақалаларында жастар арасында ұлттық мазмұндағы контентті мобильді технологиялар арқылы тарату, көбейту, ұлттық идеяны насихаттау жолын ұсынады [5].

Болашақ мамандарды ұлттық құндылықтарға баулудың тиімді жолдарын, әдістерін анықтауға бағытталған шетелдік зерттеушілердің де бірқатар еңбектері бар. Айталық, *Neil Hawkes* Ұлыбританияда ағылшын ұлттық оқу жоспары контекстінде құндылықтарға негізделген бастауыш мектептің дамуын қарастырады. «Вест Кидлингтон» мектебі өзінің оқу бағдарламасын құндылықтарды оқытумен негіздеген мектеп ретінде танымал және аталған мектеп ұсынған үлгі бірқатар елдерде құндылықтарды оқытудың дамуына әсер еткен. Құндылықтарды оқытудың негізінде еңбекқорлық және оқушының жан-жақты дамуы үшін мәдениетті қалыптастыру қажет деп тұжырым жасайды [6].

Abu Rayhan әлемдегі ең үздіктердің бірі саналатын жапондық білім беру жүйесінде негізге алынған ұлттық құндылықтарды зерттеген [7]. Жапонияды экономиканың қарқынды өсуі мен модернизациясы салдарынан дәстүрлі құндылықтарын сақтап қала ала ма деген күмәнді сұрақтар туындаған. Бірақ осы өзгерістерге қарамастан, Жапония қазіргі заманда ұлттық құндылықтарын сақтап қалған бірден бір мемлекеттің бірі болып отыр. Жапонияның ұлттық құндылықтарын сақтауға көмектескен негізгі факторлардың бірі – білімге баса назар аударуы және ерте жастан бастап моральдық-этикалық тәрбиеге үлкен мән беретін, жақсы дамыған білім беру жүйесінің болуы. Жапон мектептерінде этика және мораль сабақтарын қамтитын арнайы оқу бағдарламалары бар.

Автордың зерттеуі бойынша, ар-намыс, отансүйгіштік, өз еліне, мәдениетіне және дәстүріне құрмет, адалдық пен еңбекқорлық құндылықтары жапон мәдениетінің ажырамас бөлігі және ел тарихын қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Жапондық білім беру жүйесі дәстүрлі түрде тәртіпке, құрметке және еңбекқорлыққа ерекше мән береді. Бұл ұғымдар жапон қоғамында терең сіңген және іскерлік тәжірибеден бастап күнделікті қарым-қатынасқа дейін көрініс табады.

Жапон еліндегі адамгершілік тәрбие жүйесіне талдауды еуропа ғалымдарының еңбектерінен көруге болады. Мәселен, Томас (Thomas 1985) адамгершілік тәрбиесін тек бір пәннің аясында ғана емес, бүкіл мектеп өмірімен қатысты алып қарастырады. Бошам (Beauchamp 1985) және Клаус (Klaus 1990) адамгершілік тәрбиесін тарихи және әлеуметтік-мәдени аспектіде зерттеп, дәстүрлі діни ілімдердің ықпалында қарастырады. Найто (Naito 1990) және Такахаси (Takahashi 1988) адамгершілік тәрбиенің кейбір тұстарына жапон педагогтерінің көзқарастары тұрғысынан көңіл бөледі [8].

Зерттеушілердің еңбектерін талдау нәтижесінде ғалымдардың болашақ мамандарды ұлттық құндылыққа баулу мәселесінің өзектілігін байқауға болады.

Жоғары оқу орындарында жастар бойында ұлттық құндылықтарды қалыптастырудың бір жолы ретінде оқу үдерісіне арнайы таңдау пәндерін енгізу маңызды деп есептейміз. Бұл үдеріс болашақ бастауыш білім педагогтерін даярлау барысында жүзеге асырылады.

Мақаланың мақсаты: болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін ұлттық құндылықтарға баулуда таңдау пәндерінің маңызын анықтау.

Бұл мақсат келесі міндеттермен анықталады:

– болашақ бастауыш сынып педагогтерін ұлттық құндылықтарға баулуда таңдау пәндерінің орнын анықтауға арналған сауалнама алу;

– болашақ бастауыш сынып педагогтерін ұлттық құндылықтарға баулу мақсатында таңдау пәндерінің тиімділігін анықтау, қорытынды жасау.

Материалдар мен әдістер. Бұл мақалада зерттеудің әдіснамалық негізі білім алушыға бағытталған әдіс болып табылады. Мақалада зерттеу тақырыбы бойынша ғылыми ақпаратты талдау, жинақтау және сауалнама әдістері қолданылды. Талдау материалдары ретінде нормативтік-құқықтық құжаттарды, педагогтер мен психологтардың адамгершілік құндылықтарын дамыту, ұлттық сананы жаңғырту, тұлғаны қалыптастыру мәселелерін зерттейтін еңбектер алынды.

Ұлттық құндылықтарды жаңғырту әрбір жеке адамның рухани-адамгершілік қасиеттерінің негіздерін қалыптастыру арқылы мүмкін болады. Бұл, ең алдымен, ұлттық мәдениеттің құндылықтарын, оның бастауларын, әдет-ғұрыптарын, дәстүрлерін, халық құндылықтарын сақтау деген сөз.

Ұлттық құндылықтарды бойына сіңірген білім алушылар өз халқының тарихын, мәдени мұрасын, салт-дәстүрін, әдет-ғұрпын бойына сіңіріп қана қоймайды, оқушының мақтаныш сезімін дамытуға, сонымен қатар мәдени сезімталдықты дамытуға ықпал етеді. Мұндай сезім әртүрлілікті құрметтейтін және жаһанданған әлемде мәдени бірегейлікті сақтаудың маңыздылығын түсінетін ұрпақтың негізін қалайды.

Жалпы жастардың бойына ұлттық құндылықтарды тәрбиелеу, яғни құндылықтарды өзгерту процесі ұзақ мерзімді қажет ететін күрделі процесс.

Өзгермелі әлемде қазіргі қазақстандық жастардың құндылық бағдарларын әлеуметтік-психологиялық тұрғыдан зерттеген ҚазҰУ-нің ғалымдары (Э.Т. Адилова, О.Х. Аймағанбетова, т.б.) қазіргі жастардың бойында адамгершілік сана, адамгершілік әрекеттер және рухани қасиеттер басым екенін дәлелдеп, студент арасында әмбебаптық пен мейірімділікті қамтитын өзіндік трансценденттілік (Self-Transcendence) құндылықтары жоғары екенін көрсетті [9].

Жалпы отандық және шетелдік ғалымдар арасында «құндылық» деген ұғымның мәні әртүрлі түсіндіріледі. Италиялық зерттеуші Rokeach мақаласында, «құндылық дегеніміз – белгілі бір болмыстың мақсаты, әлеуметтік және жеке көзқарас тұрғысынан ұзақ мерзімді сенім. Бұдан басқа, құндылықтарды қызығушылықтар, тілектер, мақсаттар, қажеттіліктер және артықшылық стандарттары деп атауға болады» деп көрсеткен [10].

Veugelers W., Vedder P. ойынша, құндылықтар жүйелі түрде және белгілі бір дәрежеде жеке адамның қоршаған ортамен өзара әрекеттесуін қамтамасыз ететін нақты идеялар болып табылады [11].

Schwartz S.H. (Ш.Шварц) құндылықтарды төртке бөліп көрсеткен.

1) өзгерістерге ашықтық (жаңа тәжірибеге дайындық, ойлар мен әрекеттердің тәуелсіздігі);

2) сақтау құндылықтары (қолданыстағы тәртіп пен дәстүрлерді сақтау);

3) өзін-өзі растау құндылықтары (билікке және жеке табысқа ұмтылу)

3) «Мен» шегінен шығу құндылықтары (әділеттілікке ұмтылу, басқалардың игілігіне қамқорлық жасау) (Schwartz, 2012: 663-688) [12, 13].

Ш.Шварц (Schwartz S.H) жеке құндылықтар теориясында жалпы құндылықтар мен мотивациялық мақсаттарды негізге алып, базалық «құндылықтарды» былайша анықтаған:

Мән	Мотивациялық мақсаттар
Сәйкестік	Басқаларды ренжітетін немесе зиян келтіретін және әлеуметтік күтулерді немесе нормаларды бұзуы мүмкін әрекеттерді, бейімділіктерді және импульстарды шектеу (тіл алғыш, тәртіпті, сыпайылық, ата-ананы, үлкенді сыйлау, адалдық, жауапкершілік)

Мән	Мотивациялық мақсаттар
Дәстүр	Өз мәдениеті немесе дінін сипаттайтын әдет-ғұрыптар мен идеяларды құрметтеу, міндеттеу және қабылдау (рухани өмір, дәстүрді құрметтеу, кішіпейіл, діндар)
Қайырымдылық	Жиі жеке қарым-қатынаста болатын адамдардың әл-ауқатын сақтау және арттыру (пайдалы, адал, кешірімді, жауапты, адал, шынайы достық, жетілген махаббат)
Өзін-өзі бағыттау	Тәуелсіз ойлау және әрекет – таңдау, құру, зерттеу (шығармашылық, еркіндік, өз мақсатын таңдау, білуге құштарлық, тәуелсіздік, өзін-өзі құрметтеу, зерделілік, құпиялылық)
Ынталандыру	Өмірдегі толқу, жаңалық және сынақ (Әртүрлі өмір, қызықты өмір, батыл)
Гедонизм	Өзі үшін ләззат алу немесе сезімдік қанағаттану (рахаттану, өмірден ләззат алу, өзін-өзі тану)
Жетістік	Әлеуметтік стандарттарға сәйкес құзыреттілік көрсету арқылы жеке табыс
Қуат	Әлеуметтік мәртебе және бедел, адамдар мен ресурстарға бақылау немесе үстемдік (билік, байлық, әлеуметтік билік)
Қауіпсіздік	Қоғамның, қарым-қатынастың және өзіндік қауіпсіздік, келісім және тұрақтылық. (тазалық, отбасылық және ұлттық қауіпсіздік, әлеуметтік тәртіп)
Әмбебаптық	Барлық адамдардың игілігі мен табиғатты түсіну, бағалау, төзімділік және қорғау. (ойы кең, әлеуметтік әділеттілік, теңдік, татулық, табиғатпен бірлік, даналық, қоршаған ортаны қорғау)

Шетелдік ғалымдардың зерттеу мақаласында орта білім беретін мектептерде оқушыларға ұлттық мазмұнда білім беру бойынша оқу бағдарламасының мүмкіндігін және оқушылардың ұлттық құндылықтарды дамытудағы іс-шараларға қатысу тиімділігін анықтаған [18]. Зерттеу ұлттық құндылықтарды дамыту италияндық білім беру жүйесінің басты мақсаты екенін көрсетті. Бұл мақалада ғалым мектептің рухани-адамгершілік, әлеуметтік және мәдени дамудағы рөлінің маңызды екенін айтты. Зерттеуші ғалым жоспарланған және жүзеге асырылған оқу жоспарында алшақтық барын, оқытуға жұмсалатын уақыт жоспарда белгіленген уақыттан аз екендігін, сол себепті мұғалімдердің оқу мақсатына қол жеткізе алмағанын, оқушылардың ұлттық тәрбие ұғымдарын жете түсінбейтінін анықтаған [18].

Көптеген елдерде адамгершілік тәрбие бойынша арнайы сабақтар жүргізіледі және адамгершілік тәрбие беруде дінтану өзіндік орын алады. Мысалы, жапон елінің білім беру жүйесінде адамгершілік тәрбиесіне басты мән берілетіндігі және адамгершілік тәрбиесі жүйесі мемлекеттің қатаң бақылауына алынатындығы анықталды. Жапон мемлекетінде адамгершілік тәрбиесінің мектеп бағдарламасында міндетті пән ретінде қарастырылатынын анықтадық.

Сондай-ақ, Чехияның педагогикалық жоғары оқу орнында «Отбасылық өмір», «Мәдени мұраны зерттеуге кіріспе» деген курстар жүргізіледі. «Отбасылық өмір» атты курстың мазмұны отбасымен және тәуекел тобындағы балалармен байланысты мәселелерді шешуге бағытталған. Отбасының функционалдығына, отбасындағы тәуекел тобындағы балаларға, ерекше қиын жағдайлардағы балаларға және уақтылы араласуға назар аударылады. Курстың мақсаты – ХХІ ғасыр постмодерндік отбасына жақындау, әлеуметтік және отбасылық өмірді үйлестіру. «Мәдени мұраны зерттеуге кіріспе» курсы студенттерге мәдени мұраны зерттеуге қажетті негізгі терминологиялық, тұжырымдамалық және проблемалық салалармен таныстырады. Оларды меңгеру оқу бағдарламасының басқа пәндерін игеру үшін ғана емес, ең алдымен болашақ кәсіби міндеттер үшін де қажетті шарт болып табылады. Курс халықаралық тарихи контексте мәдени мұраға қамқорлық жасаудың саяси және поэтикалық аспектілері туралы ойлауға студенттерді үйретеді. Мысалы, болашаққа жұртшылықтың мүддесі үшін сақталатын мәдени мұралардың (Чехия ландшафтының, археологиялық орындардың, архитектуралық асыл тастардың немесе бірегей артефактілердің) тағдырына

бағытталған тақырыптық зерттеулер студенттердің сыни тұрғыдан ойлаудың бастапқы нүктесі болып табылады.

Соңғы онжылдықтарда ұлттық құндылықтар барлық қиындықтарға қарамастан өмір сүріп келеді және өзіне тән функцияларды орындауды жалғастырып келеді. Дегенмен ұлттық құндылықтарының әлсіреуі қоғамның қалыпты өмір сүруіне де әсер ететіні сөзсіз. Сондықтан нақты мемлекеттік қолдау көрсету қажет.

Мысалы, қазіргі кезде отбасы проблемалары және онымен байланысты демографиялық мәселелер ғылым мен қоғамның басты назарында. Бұл, ең алдымен, отбасы құндылықтарының төмендеуіне байланысты. Қазіргі жас қазақ отбасының құрылымында айтарлықтай өзгерістер болуда: отбасында туылатын бала саны азаюда, туыстар арасындағы жақындық, бауырмалшылық маңыздылығы өз мәнін жоғалтуда. Адамдардың адамгершілік қағидаларын бұзуы, өмірлік маңызды адами құндылықтарды жоғалтуы, отбасылық қарым-қатынастың әлсіреуі қазіргі жастар арасындағы тенденцияны шиеленістіріп отыр. Бұл жағдайлар қоғамға қарсы наразылық, көңілі толмау, нашакорлық пен маскүнемдікке, балалар арасындағы қылмыс пен қараусыздықтың өсуіне, әлеуметтік жетімдікке, ұлттық негізде әртүрлі қайшылықтарға әкелуі мүмкін.

Сондықтан да білім алушылардың бойына ұлттық құндылықтарды қалыптастыру қажеттілігі білім беру саласында ең үлкен міндетке айналды. Себебі жастар арасында материалдық игіліктерге, ақшаға, атақ-даңққа мән беру, адами құндылықтарды бағаламау айқын байқалады. Ұлттық құндылықтарды қалыптастыру – бұл олардың болмысына, ой-санасына әсер етумен тығыз байланысты. Жаңа ғасырда толеранттылық, әлеуметтік әділеттілік, кеңпейілділік, эмпатия және басқаларға терең құрмет көрсету сияқты құндылықтарды дамытуға көңіл бөліну қажет.

Білім алушылардың бойына ұлттық құндылықтарды қалыптастыру және оларды тұлға ретінде қабылдау білім берумен тығыз байланысты болғандықтан, бүгінгі таңда элективті курс ретінде ұлттық құндылықтарға қатысты пәндер енгізілуде.

Осындай мақсатпен Абай атындағы ҚазҰПУ-нің «БВ01301 – Бастауыш білім беру» бағдарламасына «Мобильді білім беру ортасын құру арқылы білім алушыларды ұлттық құндылыққа баулу» курсы енгізілді.

Курстың мазмұны білім алушыларды ұлттық құндылықтарға деген құрметке тәрбиелеу, олардың бойында ұлттық сезімді дамыту мақсатында мобильді құрылғылардың әлеуетін пайдалана отырып, ұлттық мазмұндағы білім мен дағдыларды дамытуға бағытталған. Курстың мазмұнына мобильді оқу платформаларын түсіну, мобильді құрылғылармен ұлттық мазмұнды контент әзірлеу және ұлттық сипаттағы білім беру контекстінде әртүрлі қолданбалар мен құралдарды пайдалануды зерттеу кіреді. Бұл таңдау бойынша курсқа тіркелген білім алушылар алдымен әртүрлі мобильді оқу платформалары мен жүйелері туралы біледі. Бұл платформалар мобильді телефондарды пайдалану үшін оңтайландырылған. Сабақта оқуды басқару жүйелерін (LMS), интерактивті электрондық және цифрлық кітаптарды, білім беру мазмұнын жеткізуге арналған басқа мобильді қолданбаларды қолданады. Себебі мобильді технологиялар білім алушылар үшін қызықты және өте ыңғайлы. Демек, білім алушыларға мобильді технологияларды қолдана отырып, ұлттық құндылықтармен таныстыру, өз бетінше шығармашылық сипатта ұлттық мазмұнда цифрлық контент құрастыруға үйрету жастардың бойында ұлттық құндылықтарға баулудың бір мүмкіндігі деп ойлаймыз.

Нәтижелер мен талқылау. Білім алушылардың оқу ортасында, яғни курсты оқу барысында ұялы телефон, смартфон, планшет т.б. сияқты мобильді технологиялар арқылы оқу материалдарын генерациялауға деген қызығушылығы жоғарылады. Элективті курста білім алушылардың білімі мен белсенділігін анықтауға арналған викториналар, сауалнамалар және интерактивті тапсырмалар сияқты мобильді құрылғыларға ыңғайлы бағалау стратегиялары қарастырылды. Курс мазмұнында әртүрлі оқу стильдерін қанағаттандыратын тартымды

және интерактивті ұлттық мазмұндағы оқу материалдарын жасау үшін мұғалімдердің осы мүмкіндіктерді қалай пайдалана алатыны қарастырылды.

Курсты апробациялап оқыту барысында мобильді оқыту технологияларын қолдана отырып мынадай әдістер қолданылды:

№	Сабақта қолданылған әдістемелер	Оқыту нәтижелері
1	Интерактивті дәрістер	Интерактивті дәрістер, соның ішінде пікірталастар, сұрақ-жауаптар және топтық пікірталастар пайдаланылды. Бұл студенттерге өз пікірлерін білдіруге мүмкіндік берді, сонымен қатар оқу процесін әртүрлі көзқарастармен байытты.
2	Кейстерді талдау	Ұлттық құндылықтарға қатысты нақты сценарийлер мен жағдайларды қосу студенттерге алған білімдерін іс жүзінде қолдануға көмектесті. Бұл сонымен қатар сыни ойлау мен аналитикалық дағдыларды дамытуға ықпал етті.
3	Жоба жасау	Ұлттық құндылықтарға қатысты жобаларды жүзеге асыру үшін шағын зерттеулер, цифрлық кітап жасау, видеоматериал дайындау, подкаст түсіру және түрлі мәдени іс-шаралар қамтылды. Бұл әдіс арқылы практикалық тәжірибе мен шығармашылық дағдыларды дамытуға баса назар аударылды.
4	Топтық жұмыстар	Жобаларды талқылау және бірлесіп жұмыс істеу үшін топтарды қалыптастыру білім мен тәжірибе алмасуға ықпал етті. Топтық динамика сонымен қатар әртүрлі мәдени ортасы бар студенттер арасында толеранттылық пен түсіністіктің қалыптасуына ықпал етті.
5	Виртуалды экскурсиялар және сарапшы дәрістері	Виртуалды экскурсиялар үшін заманауи технологияларды пайдалану немесе дәрістерге сарапшыларды шақыру студенттердің көкжиегін кеңейтуге және оларға ұлттық құндылықтардың нақты аспектілері туралы көбірек білуге мүмкіндік берді.
6	Мәдени іс-шаралар	Мұражайларға, көрмелерге, театрларға баруды ұйымдастыру немесе мәдени іс-шараларға қатысу оқытудың маңызды элементі болды. Мәдени тәжірибеге тікелей қатысу студенттерге өздерінің ұлттық дәстүрлерін жақсы түсінуге және бағалауға көмектесті.

Курстың басында және соңында (кіру және шығу) ұлттық құндылықтар бойынша элективті курстың қаншалықты тиімді екенін анықтау үшін авторлық сауалнама құрастырылып, Google Forms арқылы зерттеуге қажетті деректер жинақталды. Сауалнамаға «6B01301 – Бастауыш білім беру» мамандығының 3 курс (27 студент) студенттері қатысты.

<https://forms.gle/cJpnHpczMYzUrW9d9>

Сауалнама мынадай сұрақтардан тұрады:

1. Біздің университеттегі элективті курстарға қатысу бойынша жалпы тәжірибеңізді қалай сипаттар едіңіз?
2. Курстың мақсат, міндеттері сізге қаншалықты түсінікті?
3. Курс мазмұны ұлттық құндылықтарды дамыту үшін мобильді технологияларды пайдаланумен сәйкес келеді ме?
4. Ұлттық құндылықтар жайлы біліміңізді қалай бағалайсыз?
5. Мобильді технологиялар арқылы ұлттық құндылықтарды дәріптеуді практикада қаншалықты қолдана аласыз?
6. Мобильді технологиялар сіздің ұлттық құндылықтарды түсінуіңізге ықпал етеді ме?
7. Оқушыларды ұлттық құндылықтарға баулу үшін мобильді технологияларды пайдалану құнды деп санайсыз ба?
8. Мобильді технологиялар курстық іс-шаралар мен тапсырмаларға қаншалықты тиімді кіріктірілген?

9. Мобильді технологияларды пайдалану ұлттық құндылықтарды дамытудағы оқу тәжірибеніңізді арттырды ма?

10.«Мобильді технологиялар арқылы болашақ педагогтердің ұлттық құндылықтарын дамыту» элективті курсына қаншалықты көңіліңіз толады?

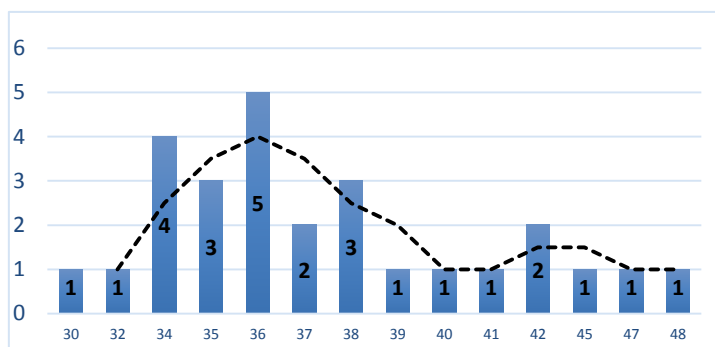
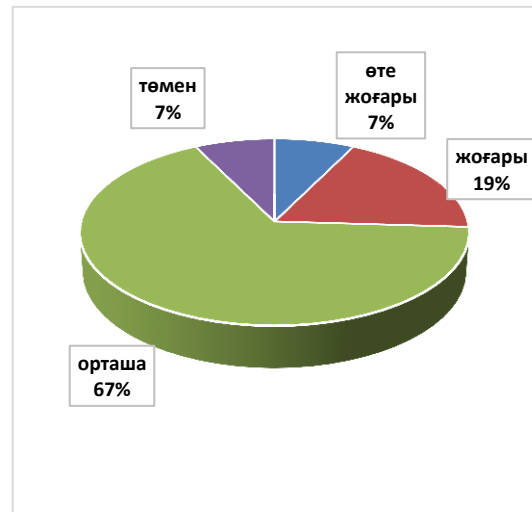
Сауалнамадағы 10 сұрақ бойынша курстың тиімділігін анықтау үшін 5 деңгейдегі жауапты және соған сәйкес 1-ден 5-ке дейінгі шкалаларды белгіледік.

Сұрақ реті	Өте жоғары деңгей -5 балл	Жоғары деңгей - 4 балл	Орта деңгей - 3 балл	Төмен деңгей – 2 балл	Өте төмен деңгей – 1 балл
№1	Өте жақсы	Жақсы	Орташа	Төмен	Өте төмен
№2	Өте анық	Түсінікті	Онше түсінікті емес	Түсініксіз	Мүлде түсініксіз
№3	Толығымен сәйкес келеді	Сәйкес келеді	Аздап сәйкес келеді	Келмейді	Мүлдем келмейді
№4	Өте жақсы	Жақсы	Орташа	Төмен	Өте төмен
№5	Әрқашан	Жиі	Жиірек	Анда-санда	Мүлде
№6	Ерекше ықпалы бар	Ықпалы бар	Орташа	Шектеулі ғана	Ықпалы жоқ
№7	Құнды	Бағалы	Аздап құнды	Құнды емес	Мүлдем құнды емес
№8	Өте тиімді	Тиімді	Орташа	Тиімсіз	Мүлде тиімсіз
№9	Толықтай келісемін	Келісемін	Аздап	Келіспеймін	Мүлде келіспеймін
№10	Толығымен көңілім толады	Көңілім толады	Жаман емес	Қанағаттанбадым	Мүлдем көңілім толмайды

Сауалнама курстың басталған (4-аптада) кезінде және соңында (15-аптада) алынып, төмендегідей нәтижелерді анықтадық:

1-диаграмма– Элективті курстың басында алынған сауалнама нәтижелері

Курстың басында			
Бағалау деңгейлері	Студентердің саны	Б алы	%
Өте жоғары	2	4 6-50	7%
Жоғары	5	4 0-45	19%
Орташа	18	3 4-39	67%
Төмен	2	2 5-33	7%
Жалпы саны	27		
Орташа ариф. Көрсеткіш	38		
Медиана	36		
Минималды	30		

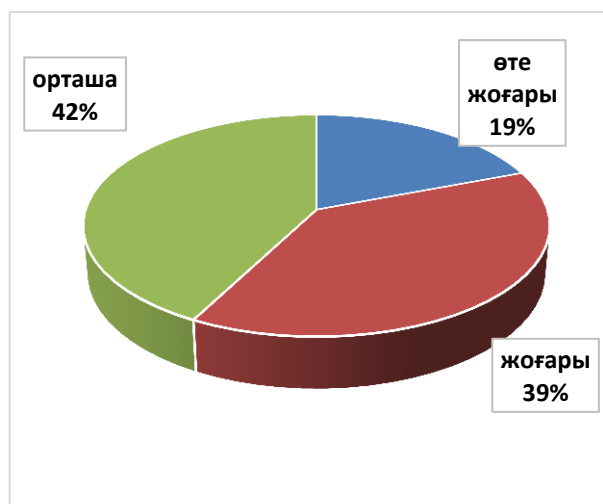
Сауалнамаға қатысқан 27 студенттің 26%-ы оң жауап берсе, қалған 74%-ы элективті курстың мақсаттарын, ұлттық құндылықтарды дәріптеу үшін мобильді технологияларды пайдаланудың мүмкіндігін дұрыс түсінбеді. Бастапқыда білім алушылардың көпшілігі ұлттық құндылықтарды құрметтеу, оны сақтаудың мәнін, маңызын түсінгенімен оқу процесінде мобильді оқыту құрылғыларын қолданып ұлттық мазмұндағы білімді трансформациялау жолын түсінбеді. Біртіндеп бұл технология, яғни цифрлық ресурстарды қолдану білім алушылардың ұлттық құндылықтарға деген қызығушылығын арттырып, олардың оқу мотивациясына, кәсіби құзыреттілігіне айтарлықтай ықпал еткенін байқадық.

Элективті курсты оқыту барысында ұлттық құндылықтарды дәріптеуге арналған оқыту мазмұнын жақсарту үшін мобильді құрылғыларды (Canva, OBS studio, Animaker, Socrative, жасанды интеллект D-ID, т.б.) қолдануға ерекше назар аударылды. Сондай-ақ мобильді құрылғыларға бейімделген ұлттық мазмұндағы оқу материалдары құрастырылды, мультимедиялық, мазмұнды видеолар әзірлеу, подкаст түсіру, интервью алу жұмыстары қамтылды. Мобильді қосымшалар бүгінгі цифрлық ландшафтта маңызды рөл атқаратындықтан, білім алушылар білім беру қолданбаларын оқу ортасына біріктіру тәсілдерін қолданды.

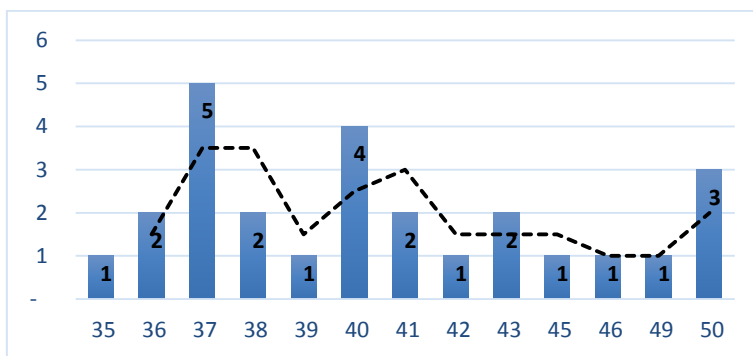
Курстың соңында қайтадан сауалнама алынды, оның нәтижелерін төмендегі 2 диаграммадан байқауға болады.

2-диаграмма– Элективті курстың соңында алынған сауалнама нәтижелері

Курстың соңында				
Бағалау деңгейлері	Студентердің саны	Ба	лы	%
Өте жоғары	5	46	-50	9%
Жоғары	10	40	-45	8%
Орташа	11	34	-39	2%
Жалпы саны	26			
Орташа ариф. Көрсеткіш	41			
Медиана	40			
Минимал ьды	35			

Курс соңында алынған сауалнама қорытындысы бойынша академиялық оқудың тиімділігін жоғары деңгейде деп бағалаған білім алушылар саны 12%-ға, ал курсты жеткілікті дәрежеде, тиімді деп қабылдағандар саны 20 %-ға көтерілді.

Сауалнама нәтижесі бойынша элективті курстың басындағы 2-диаграммада минималды көрсеткіш 30-дан 35-ке, максималды көрсеткіш 48-ден 50-ге көтерілді. Орташа арифметикалық көрсеткіш 38-ден 41-ге, ал медиана 36-дан 40-қа, яғни 4 шкалаға көтерілген.

Курстың басында оқу мақсатын дұрыс түсінбеген, курсты керексіз деп санаған білім алушылар саны курстың соңында 24 %-ға кеміп, көзқарастарын өзгерткен.

Қорытынды. Тұжырымдай келе, болашақ бастауыш сынып педагогтерін мобильді технологиялар арқылы ұлттық құндылықтарға баулу мақсатында жүргізілген шағын зерттеудің нәтижесінде білім алушылардың оқу әрекетін ұйымдастырудың мынадай жолдарын ұсынамыз:

Жобалау жұмыстарын жүргізу: Білім алушылардың мобильді технологияларды қолданып, жобаларды орындаудағы тиімділігі – олардың ұлттық құндылықтар туралы білімін практикада қолдануының көрсеткіші бола алады. Бұл білім алушылардың шығармашылық қабілетін, зерттеу дағдыларын дамытады.

Талқылаулар мен пікірталастарға қатысу: Білім алушылардың оқу ортасында пікірталастардағы белсенділігін (қызықты подкаст түсіру, интервью алу, форум ұйымдастыру т.б.) бағалау олардың тақырыпқа деген терең түсінігі мен қызығушылығының көрсеткіші бола алады.

Ынтымақтастық және коммуникация орнату: Топтық жобалар дайындау (хэштег жасау, Canva арқылы цифрлық кітап жасау, мәдени мұраларды видеоға түсіру арқылы басқаларға таныстыру т.б.) студенттердің өзара бірігіп жұмыс жасауын бағалау ынтымақтастық, өзара түсіністік және төзімділік дағдыларын дамытады.

Өзін-өзі бағалау және рефлексия жасау: Білім алушылар өздерінің үлгерімі мен ұлттық құндылықтарды түсінуін бағалау арқылы рефлексивті есептер (интервью) жүргізе алады. Бұл сонымен қатар жеке мақсаттар қоюды және оларға жетуді қамтиды.

Дереккөздерді пайдалану: Білім алушылардың дереккөздерді пайдалануы, зерттеулер жүргізуі және алынған деректерді талдау қабілеті – олардың тақырыпты түсіну тереңдігінің көрсеткіші бола алады.

Қызығушылық пен мотивация тудыру: Әлеуметтік желілерге парақша ашып, цифрлық контенттерді жариялап отыру (TikTok, <http://surf.li/sftdx>, клуб құру, <https://apps.apple.com/ru/app/ulTTYQ-qazyna>) Инстаграмм парақшасын ашу, т.б. (<https://www.instagram.com/ulTTYQ-qazyna>)

Кері байланыс жасау: Білім алушылардан олардың қызығушылығы мен мотивациясының дәрежесі туралы кері байланыс жинау (Mentimeter, Kahoot т.б. платформа арқылы сауалнама алу) курстың олардың мүдделеріне қаншалықты сәйкес келетіндігі туралы ақпарат бере алады.

Жүргізілген зерттеу Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің 2022-2024 жылдарға арналған ғылыми гранттық қаржыландыру АР 14872058 «Мобильді білім беру ортасын құру арқылы болашақ бастауыш білім педагогтерін ұлттық құндылықтарға баулу» жобасының аясында орындалды.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың Ұлттық құрылтайдың «Әділетті Қазақстан – Адал азамат» атты екінші отырысы [Электронный ресурс]: www.akorda.kz (дата обращения: 05.04.2024)
2. Қасабек А. Ұлттық руханияттың құндылық болмысы // Қазақтану өрісі: Оқу құралы – Алматы: Қазақ университеті, 2005. – 204 б.
3. Бұзаубақова К.Ж. Инновациялық педагогика негіздері: оқу құралы. – Алматы: Білім, 2019. – 424 б.
4. Амирова А.С. Дидактика: оқу құралы. – Алматы: Абай атындағы ҚазҰПУ, «Ұлағат» баспасы, 2017. – 268 б.
5. Жұмабаева А.Е., Базарбекова Р.Ж., Нұржанова С.А., Жұмабаева Ж.А. Возможности приобщения будущих педагогов начального образования к национальным ценностям через создание мобильной образовательной среды, Хабаршы «Педагогика ғылымдары» сериясы, Абай атындағы ҚазҰПУ. Абай атындағы ҚазҰПУ Хабаршысы, «Педагогика ғылымдары» сериясы, No3(75), 2022ж. DOI: 10.51889/7557.2022.63.65.013

6. Neil Hawkes. Values Education and the National Curriculum in England March 2010. In book: *International Research Handbook on Values Education and Student Wellbeing* (pp.225-238) DOI:10.1007/978-90-481-8675-4_14
7. Abu Rayhan. Living with honor: exploring the ethical values of japanese society and education. DOI:10.13140/RG.2.2.19473.81760. 2023.
8. Beauchamp K.G. Klaus V. *History of Telegraphy: Its Technology and Application.* – IEE, 2001. – 413 p.
9. Адилова Э.Т., Аймаганбетова О.Х., Садыкова Н.М., Ш. Шварцтың базалық жеке құндылықтар теориясы мен әдістемесі негізінде қазақстандық студенттердің құндылық бағдарларын зерттеу // Вестник КазНУ, Журнал психологии и социологии // Том 80 № 1 (2022): DOI: <https://doi.org/10.26577/JPoS.2022.v80.i1.01>
10. Rokeach M. *The Nature of Human Values.* The Free Press; New York, NY, USA: 1973. p. 438. [Google Scholar]
11. Veugelers W., Vedder P. *Creating critical- democratic citizenship education: empowering humanity and democracy in Dutch education // Values in Teaching // Teachers and Teaching: theory and practice, Vol. 9, No. 4, November 2003.*
https://www.researchgate.net/publication/46692085_
12. Schwartz S.H. *An Overview of the Schwartz Theory of Basic Values.* Online Read. Psychol. Cult. 2012;2 doi: 10.9707/2307-0919.1116. [CrossRef] [Google Scholar]
13. Schwartz S.H. *Beyond individualism/collectivism: New cultural dimensions of values.* Shalom H. Schwartz - Google Scholar
14. E.Trevino, C. BÉjares, C.Villalobos & E. Naranjo. *Influence of teachers and schools on students' civic outcomes in Latin America // Journal of Educational Research, 2016,*
<https://doi.org/10.1080/00220671.2016.1164114>

Reference:

1. Memleket basshısı Qasım-Jomart Toqaevtiñ Ultıyq qurılıtaydıñ «Ädiletli Qazaqstan – Adal azamat» attı ekinşi otırısı. [Elektronnyj resurs] www.akorda.kz (data obrashcheniya:05.04.2024)
2. Qasabek A. *Ultıyq rwxaniyattın qundylyq bolmysy // Qazaqtanw örisi: Oqw quraly – Almate: Qazaq wniwersiteti, 2005. – 204 b.*
3. Buzawbaqova K.J. *Innovaciyalıq pedagogika negizderi: oqw qurale. - Almaty: Bilim, 2019. – 424 b.*
4. Amirova A.S. *Didaktika: oqw quralı. – Almaty: Abay atındağı QazUPW, «Ulagat» baspasy, 2017. – 268 b.*
5. Zhumabayeva A.Ye., Bazarbekova R.Zh., Nurzhanova S.A., Zhumabayeva Z.A. Zhumabayeva. *Vozmozhnosti podklyucheniya budushchikh uchiteley nachal'nykh klassov k natsional'nym tsennostyam cherez sozdaniye mobil'noy obrazovatelnoy sredy, Khabarshy Seriya «Nauki pedagogiki», KazNUPU im. Abaya. Vestnik KazNPU imeni Abaya, seriya «Pedagogicheskoye nauki», №3(75), 2022. DOI: 10.51889/7557.2022.63.65.013*
6. Neil Hawkes. Values Education and the National Curriculum in England March 2010. In book: *International Research Handbook on Values Education and Student Wellbeing* (pp.225-238) DOI:10.1007/978-90-481-8675-4_14
7. Abu Rayhan. Living with honor: exploring the ethical values of japanese society and education. DOI:10.13140/RG.2.2.19473.81760. 2023.
8. Beauchamp K. G. Klaus V. *History of Telegraphy: Its Technology and Application.* – IEE, 2001. – 413 p.
9. Adilova E.T., Aymaganbetova O.KH., Sadykova N.M. Ş. Şvarctyn bazalıq jeke qundylyqtar teoriyası men adistemesi negizinde qazaqstandıyq stwdentterdin qundylyq bagdarlaryn zertew // Vestnik KazNW, Jurnal psixologi i sociologi // Tom 80 № 1 (2022):
DOI: <https://doi.org/10.26577/JPoS.2022.v80.i1.01>
10. Rokeach M. *The Nature of Human Values.* The Free Press; New York, NY, USA: 1973. p. 438. [Google Scholar]
11. Veugelers W., Vedder P. *Creating critical- democratic citizenship education: empowering humanity and democracy in Dutch education // Values in Teaching // Teachers and Teaching: theory and practice, Vol. 9, No. 4, November 2003.*
https://www.researchgate.net/publication/46692085_
12. Schwartz S.H. *An Overview of the Schwartz Theory of Basic Values.* Online Read. Psychol. Cult. 2012;2 doi: 10.9707/2307-0919.1116. [CrossRef] [Google Scholar]
13. Schwartz S.H. *Beyond individualism/collectivism: New cultural dimensions of values.* Shalom H. Schwartz - Google Scholar
14. Trevino E., BÉjares C., Villalobos C.& Naranjo E.. *Influence of teachers and schools on students' civic outcomes in Latin America // Journal of Educational Research, 2016,*
<https://doi.org/10.1080/00220671.2016.1164114>